

Grażyna Ładyżyńska*,
Andrzej Ładyżyński**

Rodzeństwo w adopcji

DOI: <https://doi.org/10.15633/9788374389914.08>

Wstęp

Tytuł zobowiązuje nas do wyjaśnienia pojęć w nim zawartych. Są one na ogół znane i można je uznać za powszechniki kulturowe, bowiem któż nie wie co to jest rodzeństwo, albo adopcja? Tym niemniej krótko dookreślimy oba pojęcia. Termin adopcja w języku prawnym oznacza przysposobienie, czyli „powstały z woli osób zainteresowanych taki stosunek prawny, jaki istnieje między rodzicami a dzieckiem. Jest to więc stosunek rodzicielski, w ramach którego powstają pomiędzy przysposabiającym (przysposabiającymi) a przy-

* Archidiecezjalny Ośrodek Adopcyjny we Wrocławiu, adres e-mail: apa@archidiecezja.wroc.pl.

** Uniwersytet Wrocławski, ORCID 0000-0001-7455-4223, adres e-mail: andrzej.ladyzynski@uwr.edu.pl.

sposobionym wszelkie obowiązki i prawa właściwe dla naturalnego rodzicielskiego”¹. Z kolei rodzeństwo to szczególny, wyjątkowy rodzaj relacji. Termin ten odnosi się „dzieci tych samych rodziców lub rodzica”². Można je określić również jako specyficzną więź: „sumę interakcji jednostek, które mają nie tylko wspólnych rodziców biologicznych, ale przede wszystkim wspólną wiedzę, przekonania, określony stosunek do postrzegania siebie nawzajem”³.

Rodzeństwo jako szczególny rodzaj więzi

Mówić o rodzeństwie to mówić o więziach. Więź siostrzana, braterska, w rodzeństwie to jedna z form zasadniczego przymierza w świecie rodziny. Rodzeństwo to na ogół przedstawiciele najdłuższego etapu wspólnego życia. Ujmując rzecz w wymiarze temporalnym rodzice towarzyszą swoim dzieciom krócej niż rodzeństwo. Siostry i bracia to osoby bliskiej a często największej zażyłości, żyjący w przyjaźni przekraczającej formalne więzy krwi. Łączą ich głębokie i intymne przeżycia, lata wspólnych doświadczeń, chwile trudów i radości.

Najważniejszymi subsystemami obok małżeńskiego, rodzicielskiego jest właśnie subsystem rodzeństwa. Tu dzieją się pierwsze doświadczenia bycia w grupie rówieśniczej, otrzymuje się wsparcie oraz następuje współdziałanie. Występuje także przestrzeń do współzawodnictwa, walki z różnicami oraz negocjacji. Dzieci razem uczą się wspólnie jak porozumiewać się z rodzicami, by osiągać jakies zmiany relacji. Rodzina wydolna integruje wszystkie subsystemy,

1 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, Warszawa 1993, art. 114, par. 1.

2 P. Jurkiewicz, *Rodzeństwo osób z niepełnosprawnością intelektualną. W drodze od osamotnienia do zaradności, zrozumiałości i sensowności*, Warszawa 2017, s. 33.

3 I. Przybył, *Siostry i bracia dzisiaj. Gwarancja i niepewność w relacji – nowe hipotezy na podstawie badań ankietowych*, w: *Role rodzinne. Między przystosowaniem a kreacją*, red. I. Przybył, A. Żurek, Poznań 2016, s. 166.

chroni różnicowanie, a więc równocześnie i integralność systemu rodzinnego⁴. „Rodzeństwo wytwarza roboczy subsystem rówieśniczy, w którego obrębie uczy się negocjować, współpracować, współzawodniczyć, przyjaźnić, radzić sobie z wrogami i rozwijać poczucie przynależności”⁵. Pozwala ono lepiej radzić sobie z frustracją i rozczarowaniami. Rodzeństwo stanowi szansę rozwojową. Posiadanie braci i sióstr to komunikat: nie będę sam/a w życiu.

Niewystarczalność języka do opisu rzeczywistości rodzeństwa adopcyjnego

Pozornie wszystko jest tu jasne i przejrzyste, ponieważ rodzeństwo to dzieci wychowywane pod jednym dachem, w jednej rodzinie. Nawet w przypadku dzieci biologicznych mamy do czynienia np. z opieką i wychowaniem rodzeństw rozdzielonych, przemieszczonych do krewnych, rodzeństw przybranych, w sytuacji śmierci któregoś z rodziców albo w sytuacji rozwodu. W rodzeństwie tego typu występują także czynniki różnicujące oraz takie, które nie znajdują w pełni adekwatnego języka do ich opisu.

Prawdziwy trud zaczyna się jednak w świecie adopcji. Nie ma nomenklatury oraz pełnego dobrze identyfikującego relacje i funkcje osób języka, wyjaśniającego sytuację dzieci. Dziecko adopcyjne bowiem to dziecko przybrane – jak mówiono w staropolszczyźnie, ale czy również dziecko własne? Jeśli odpowiedź jest twierdząca, to co powiedzieć o osobach, które adoptując lub choćby tylko wstępnie przymierzając się do przysposobienia równocześnie poczęły i urodziły, i to dziecko dopiero określają jako własne? To jakie było – ich przecież dziecko adopcyjne? Nie własne? Albo jak skomentować dość instrumentalne sugestie przedstawicieli służby zdrowia: *Za-*

4 H. Goldenberg, I. Goldenberg, *Terapia rodzin*, Kraków 2006, s. 241.

5 H. Goldenberg, I. Goldenberg, *Terapia*, dz. cyt., s. 241.

adoptujcie a pojawi się własne? Czyżby adoptowane nie było własne? A jeśli nie własne, to czyje?

Rodzina biologiczna to rodzina, z której pochodzi dziecko przeznaczone do adopcji. Jeśli rodzina biologiczna z dzieckiem już przez siebie zrodzonym decyduje się na adopcję, to staje się rodziną adopcyjną. Zarazem nie przestaje być rodziną biologiczną. Powstaje pytanie: jest rodziną adopcyjną czy biologiczną? Oczywiście obie odpowiedzi jawią się jako słuszne, jednak w tym przypadku pojawia się deficyt przejrzystości.

Dziecko przeznaczone do adopcji jest sierotą (choć to archaiczny i dla nas nieestetyczny, stygmatyzujący w istocie zwrot), dzieckiem osamotnionym, porzuconym, pozostawionym. W jaki sposób można je określić, gdy pochodzi z pełnej biologicznej rodziny lub posiada tylko zidentyfikowaną prawnie matkę? Czy to takie samo dziecko osamotnione, czy pozostawione rodzicielsko albo ojcowsko? Jak można odnieść się do rodzeństwa pochodzącego z rodziny biologicznej, a jak zdefiniować sytuację, w której posiada się wspólną matkę, ale różnych ojców? Czy to jest rodzeństwo przyrodnie? Jeśli przyjmujemy odpowiedź twierdzącą, to czy w rodzinie adopcyjnej rodzeństwo będzie przyrodnie, czy adopcyjne? A może jedno i drugie?

W odniesieniu do rodzeństwa jasne i komunikatywne jest określenie go jako „biologiczne”. To stwierdzenie bywa również wyrażone jako „naturalne”. Jednak pojawia się pytanie: czy rodzeństwo adopcyjne także można nazwać „naturalnym”? Nie, jeśli przyjmuje się, że „naturalne” to tylko to, co jest wrodzone, wywiedzione z przyrody oraz jej praw. Jeśli uznamy, że naturalnym jest to, co zgodne będzie z porządkiem rzeczy, to czy wówczas rodzeństwo adopcyjne nie będzie naturalne?

Jak można zauważyć, w przytoczonych pytaniach występują również takie, które nie posiadają jednoznacznych odpowiedzi. Analogicznie, w odniesieniu do dziecka adopcyjnego, przy braku zrozumienia jego przeżyć, język również pozbawiony jest precyzji.

Jednak można spojrzeć na to z innej perspektywy, nie analizując niewystarczalności języka oraz słów, które dostatecznie objaśniają rzeczywistość. Możliwe, że same rozważania semantyczne są także niepotrzebne.

Typy rodzeństw w adopcji

W literaturze przedmiotu spotkać możemy ogólną typologię obejmującą następujące kategorie rodzeństw⁶:

- biologiczne, posiadające wspólnych rodziców biologicznych,
- przyrodnie z jednym, wspólnym rodzicem biologicznym,
- przybrane, nieposiadające wspólnych rodziców biologicznych. Przykłady takiego rodzeństwa znaleźć możemy w rodzinach poszerzonych,
- adopcyjne, w których dzieci stają się braćmi i siostrami w wyniku prawnego przysposobienia przez parę małżonków.

Za opieką i wychowaniem rodzeństwa w rodzinie przysposabiającej kryją się różne doświadczenia i prawdopodobnie wiele przeżyć emocjonalnych. Spróbujmy prześledzić możliwe warianty oraz okoliczności tworzenia się, a następnie funkcjonowania rodzeństw adopcyjnych. Aspekty do rozważenia odnoszą się do rodzeństwa adopcyjnego jako rodzeństwa przybranego przez rodziców, niekiedy jednak rodzeństwa biologicznego i/lub również rodzeństwa przybranego wobec sióstr i braci. Każda z ww. sytuacji zmienia kontekst funkcjonowania dziecka adoptowanego. Wszystkie te dzieci posiadają rodzeństwo, ale modele tych rodzeństw są zróżnicowane. Analizując typy usytuowania dzieci w rodzinach adopcyjnych możemy mówić o następujących przypadkach rodzeństw:

- ze wspólnymi biologicznymi korzeniami,
- pochodzących z różnych domów,

6 S. Capodiecchi, *Rodzeństwo – Jaś i Małgosia czy Kain i Abel*, Warszawa 2006, s. 222–224.

- adoptowanego przez pełną biologiczną rodzinę,
- siostrach i braciach rodzących się po adopcji.

Każdy z tych przypadków przedstawiamy w czterech kolejnych podpunktach.

Rodzeństwo ze wspólnymi biologicznymi korzeniami

Rodzeństwo w adopcji pochodzi z jednej rodziny biologicznej, a zatem posiada wspólnych biologicznych rodziców, lub wspólną matkę i różnych ojców oraz wspólnych rodziców adopcyjnych. Sytuacja pierwsza, czyli rodzina adopcyjna tworzy się, gdy bezdzietni, na ogół, małżonkowie decydują się na przyjęcie liczniejszego rodzeństwa biologicznego, w sytuacji, gdy dzieci tracą swych naturalnych opiekunów i w myśl rozumienia Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego są wolne prawnie⁷. Przepisy prawa – słusznie zresztą – stoją na straży praw dzieci, by pozostały razem w jednej rodzinie przysposabiającej. Mamy tu do czynienia z sytuacją, gdy adoptowane jest całe rodzeństwo. W Polsce przez wiele dekad nie udawało się umieścić w rodzinach rodzeństw zwłaszcza liczniejszych. Ośrodek Niepubliczny Wrocławiu przy ul. Katedralnej i nie tylko on, przez lata wypracował procedury takiej pracy z kandydatami na rodziców adopcyjnych, żeby zechcieli przyjąć większą liczbę dzieci np. trójkę, czwórkę. Może być jeszcze inny przypadek, związany ze stopniowym konstruowaniem i poszerzaniem rodziny adopcyjnej tego typu. Otóż zdarza się, że rodzina biologiczna powierza dziecko do adopcji, a po pewnym czasie, po raz kolejny nie jest w stanie zaopiekować się swoim dzieckiem i znów przeznaczają je do przysposobienia.

Dziecko posiadające rodzeństwo, pochodzące z różnych domów

Rodzeństwo adopcyjne pochodzące z różnych domów można byłoby określić jako sytuację, w której rodzeństwo tworzy się z dzieci

⁷ *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, Warszawa 1993, art. 114, par. 1, *Ogólne uwagi o przesłankach przysposobienia*.

pochodzących z różnych rodzin. To przypadek, w którym wyjściowo wszyscy są sobie obcy. Częścią wspólną doświadczenia dzieci przysposobionych oraz ich wspólnym mianownikiem jest tylko sposób przejścia procedury: od rodziny biologicznej, poprzez etap pośredni: placówkę/rodzinę zastępczą, do rodziny adopcyjnej.

Rodzeństwo adoptowane przez pełną biologiczną rodzinę

Rodzeństwo rodziny z dzieckiem/dziećmi urodzonym/mi to pierwszy z dwóch przypadków rodzeństwa tworzonego z dziecka biologicznego rodziców oraz dziecka przysposobionego. W konsekwencji opiekunowie są rodzicami biologicznymi i zarazem adopcyjnymi. Małżonkowie decydują się na adopcję, w sytuacji, gdy nie mogą mieć kolejnych dzieci, chcą pomóc dziecku ze szczególnymi potrzebami, decydują się na adopcję dziecka chorego.

Rodzeństwo rodzące się po adopcji

W praktyce dziecko adoptowane posiada rodzeństwo składające się z dzieci rodzących się rodzicom adopcyjnym. Dokonałiśmy obliczeń, ile dokładnie jest rodzin związanych z niepublicznym ośrodkiem wrocławskim, którym udało się po dokonaniu adopcji począć własne dziecko biologiczne. Rezultatem analizy był wynik, iż w ciągu 20 lat około 800 parom rodzicielskim powierzono dziecko do adopcji. Pobieżny szacunek wykazywał około pięćdziesięcioro dzieci, które urodziły się w rodzinach wcześniej adoptujących dziecko/dzieci. Bezdzietni małżonkowie poprzez fakt adopcji stają się pełną rodziną. W rodzinach z dzieckiem biologicznym oraz adoptowanym szczególnym obszarem potencjalnych trudności może być niebezpieczeństwo odmiennego traktowania dziecka adoptowanego, oraz biologicznego, które może spowodować zaburzenia w relacji rodzeństwa. Trzeba zmierzyć się również z pokusą porównywania dzieci do siebie. Często występuje bowiem skłonność konfrontowania wpływu genów i oddziaływania kulturowego.

Specyfika oraz znaczenie rodzeństwa adopcyjnego

Poświęćmy choćby krótką refleksję temu, skąd biorą się rodzeństwa w adopcji. Przemieszczenie do adopcji, czy oddawanie dzieci to również zjawisko godne refleksji. Otóż rodziny biologiczne podejmują takie decyzje, lecz - dzieci trafiające do przysposobienia pochodzą również z rodzin pozbawionych praw rodzicielskich na skutek zaniedbania lub wprost krzywdzenia.

Jak dochodzi do sytuacji, w której dzieci z jednej rodziny biologicznej trafiają do tej samej rodziny adopcyjnej? Ustawodawca na mocy procedury prawnej zezwala na przysposobienie kolejnych dzieci⁸. Warto podkreślić, że organy pomocy społecznej są odpowiedzialne za zadbanie o łączenie rodzeństw. Zazwyczaj zadanie to należy do ośrodka adopcyjnego. Jego pracownicy zwracają się z zapytaniem o gotowość przysposobienia, w pierwszej kolejności do rodziny, która wcześniej adoptowała rodzeństwo dziecka oczekującego na przysposobienie. Dopiero wówczas, gdy okaże się to niemożliwe, można zaproponować adopcję dziecka innej rodzinie.

Należy zaznaczyć, że, że terminy: przyjęcie z rodziny biologicznej lub z tego samego domu są mało precyzyjne. Dzieje się tak, dlatego, że dziecko może trafić do przysposobienia z rodziny pełnej. Częściej jednak pojawia się sytuacja, w której dziecko wychodzi z rodziny biologicznej, ale rodzicielska część wspólna odnosi się do osoby matki, a poszczególne dzieci posiadają różnych ojców. Pojawienie się w rodzinie kolejnych dzieci to wyzwania, a także dylematy natury etycznej dla rodziców adopcyjnych. Niekiedy pragną oni poszerzyć rodzinę oraz posiadają możliwości i gotowość do przyjęcia liczniejszego grona dzieci. Są rodziny, które jak mówią: „Nie wyobrażają sobie jak mogliby nie przyjąć rodzeństwa swojego dziecka”.

Jedna z pięknych historii opowiada jak rodzice dziesięcioletniego adoptowanego chłopca, jednego z trojga rodzeństwa pytają:

8 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, Warszawa 1993, art. 114, par. 1.

Rodzice: – „Może byśmy przyjęli jeszcze jakieś dziecko do naszej rodziny?”

Chłopiec: – „Nie, już wystarczy”.

Rodzice: – „Ale to jest twój rodzony brat”.

Chłopiec: – „A to co innego”.

W tym przypadku trafna jest teza Kathariny Ley o tym, że „stanie się rodzeństwem nie zawsze jest łatwe. Bycie rodzeństwem przeradza się w konsekwencji w trwające całe życie, odpowiedzialne zadanie”⁹.

Są jednak przypadki sytuacji, w których rodzice adopcyjni nie są w stanie przyjąć kolejnych dzieci. W konsekwencji rodzące się w rodzinach biologicznych dzieci, naturalne rodzeństwo dzieci wychowywanych w rodzinie przysposabiającej nie może być przez nich przyjęte. Jednak w ten sposób dowiadują się o istnieniu rodzeństwa własnych dzieci i fakt ten pozostaje w ich świadomości. Będzie to istotne, gdy dziecko zapyta o swoją rodzinę pochodzenia w przyszłości. Decyzja czy dzieci będą razem, czy osobno nie należy do łatwych wyborów. To trudne rozstrzygnięcie zwłaszcza dla rodzin, które dotychczas nie myślały o powiększeniu wspólnoty. Sprawa komplikuje się dodatkowo, zwłaszcza gdy dużo wysiłku rodzice wkładają w opiekę na dzieckiem, które już posiadają. Każda rodzina ma tu indywidualne podejście, możliwości każdej z rodzin są inne.

Pochodzenie dzieci z jednej rodziny stanowi czynnik ważny dla ich funkcjonowania. Na pozytywne podkreślenie zasługuje w takim rodzeństwie pewna fundamentalna wspólnota dzieci wynikająca z konsekwencji natury genetycznej; wspólnota więzów krwi. Poza tym rodzeństwa adopcyjne tego typu posiadają wspólne doświadczenia, pamięć przeszłości. Są to najczęściej trudne przeżycia implikujące umacnianie więzi pomiędzy dziećmi. Dzięki temu mogą być sobie jeszcze bliższe. W przypadku gdy dzieci adoptowane łączą więzy krwi, dziecko podtrzymuje lub uzyskuje kontakt ze światem przeszłości. Więzy krwi to posiadanie wspólnej matki, niekiedy również

9 K. Ley, *Rodzeństwo – miłość, nienawiść, solidarność*, Warszawa 2004, s. 61.

ojca. Dzieci posiadają wspólną historię, jeśli są w zbliżonym wieku. Jeżeli różnica pomiędzy nimi jest większa, to oprócz więzów krwi posiadają inny zapis wydarzeń z przeszłości, odmienne doświadczenia. Bohaterowie tych wydarzeń (matka, ojciec, siostry i bracia) łączą dzieci. Chcemy przytoczyć przykład ukazujący, jak starsze dziecko wprowadza w historię adopcyjną dziecko młodsze. Zaledwie siedmioletni chłopiec kieruje do dwuletniego brata następujące słowa: „Przyszedłeś z takiego samego domu co ja”.

W ten sposób ten kilkulatek przybliży kluczową prawdę o adopcji jako osadzenia w nowym domu, ale również świadomości istnienia rodziny pochodzenia. To bezcenny komunikat pozwalający rodzeństwu odnaleźć się w złożonej sytuacji adopcji, przemieszczenia, utraty dotychczasowego świata i osób i wszystkiego, co się z nimi wiązało.

Wspomnieć należy, że rodziny z dziećmi biologicznymi przysposabiają się do przysposobienia, lub już w trakcie bezpośrednich przygotowań, wycofują się niekiedy z decyzji o adopcji ze względu na posiadane już dziecko biologiczne oraz osobiste refleksje, w jaki sposób adopcja dziecka zostanie przez nie odebrana. Jeśli decydują się jednak na adopcję, jedno z dzieci ma rodziców z urodzenia, drugie z przysposobienia. Oczywiście najwięcej w tej więzi tworzonej przez dzieci zależy od rodziców, od tego jak myślą o dzieciach, jak je traktują, jak formułują ich relacje. To co myślą o dzieciach, stanowi konsekwencję podejścia do rodzicielstwa biologicznego i do adopcji, akceptacji tej formy przyjęcia potomstwa, uporania się z traumami z przeszłości. Doświadczenia rodziców przekładają się na dzieci i ich myślenie w koncepcji siostry lub brata. Odzwierciedla się to w ich relacjach. Dzieci traktowane sprawiedliwie łatwiej zbliżają się do siebie. Poddane często procesowi faworyzowania, ze względu na sympatie rodzicielskie, uaktywniają się w rywalizacji, która utrudnia współpracę i współdziałanie oraz trwa niekiedy przez całe życie rodzeństwa.

W sytuacjach, gdy rodzeństwo jest liczniejsze, starsze dzieci w warunkach rodziny pochodzenia są delegowane do opieki nad

młodszy. Są przyzwyczajone do tej roli, ponieważ na ogół sprawowały ją wcześniej, niekiedy nawet przez kilka lat. W rodzinie adopcyjnej próbują kontynuować swoją „rodzicielską pracę” w stosunku do młodszego rodzeństwa. W takiej sytuacji jedno z zasadniczych zadań rodziców adopcyjnych polega na uwolnieniu dzieci (naj)starszych z roli opiekunów zastępczych. Jest to niezbędne, by dzieci te mogły rozwijać się jako podopieczni otoczeni troską a nie czujni opiekunowie swoich siostr i braci. Wyprowadzanie dzieci starszych z tej roli z tej roli jest procesem. Ich zaufanie do dorosłych zostało poważnie zranione i na wszelki wypadek w obawie o bezpieczeństwo rodzeństwa kontrolują dorosłych. Tak jak w wieloletnim procesie nabyły kompetencji opiekuńczych, również potrzebują czasu, by odzyskać zaufanie do dorosłych. Towarzyszenie dzieciom w drodze zwolnienia ich z odpowiedzialności za młodszego rodzeństwo wymaga zrozumienia tego procesu i wrażliwości ze strony nowych opiekunów.

W przypadku rodzin adopcyjnych istnieje trud budowania więzi pomiędzy rodzicami a dziećmi oraz wysiłek takiego towarzyszenia dzieciom, by były w stanie zbudować więzi pomiędzy sobą. Ten pierwszy wysiłek warunkuje sukces w postaci bliskości rodzeństwa.

Rodzeństwo adopcyjne podobnie jak każde inne jest dla siebie ważne. Dzięki siostrze i bratu, dziecko nie jest samo, tworzy od wczesnych lat środowisko społeczne. Ma okazję przebywania w bezpiecznym świecie bliskich rówieśników, którzy stanowią mikroświat więzi społecznych. Jeśli siostra lub brat są również adoptowani, dziecku łatwiej jest zrozumieć istotę procesu adopcji. Może usłyszeć od rodziców: „Znalazłaś się w naszym domu takim samym sposobem jak twój brat”.

Dziecko starsze uczestniczy często w procesie przygotowania rodziny do kolejnej adopcji, niekiedy konsultuje się z nim decyzję, wspólnie z rodzicami oczekuje, jedzie po siostrę lub brata do placówki opiekuńczej. To zrozumienie adopcji jest ważne, gdyż wszystkie dzieci wokół funkcjonują w oparciu o inny skrypt, są dziećmi bio-

logicznymi. Rodzina adopcyjna tworzy swój własny, niepowtarzalny model funkcjonowania, począwszy od decyzji o adopcji, poprzez informowanie o niej bliskich, oczekiwanie, towarzyszenie dziecku przysposobionemu, ujawnianie prawdy o pochodzeniu dziecka.

Rodzeństwo adopcyjne wspiera się jeszcze w inny sposób, niż dzieje się to w rodzeństwach biologicznych. Starsza siostra lub brat edukują dzieci młodsze w prawdzie o adopcji. Są niejako przewodnikami po świecie, tłumaczą go młodszym dzieciom. Wzajemnie odnajdują się w obszarze tej trudnej prawdy. Prawdy najtrudniejszej o tym, że była i wciąż jest druga biologiczna rodzina, z której dzieci pochodzą i którą bezpowrotnie utraciły. Jest to rodzina, która zostaje w (nie)świadomości dziecka i oddziałuje na nie przez całe życie. Nie zależy to od postawy rodziców adopcyjnych i poziomu ich zaangażowania. Rodzina biologiczna jest częścią doświadczenia dzieci i stanowi zapis nieusuwalny. Rodzeństwo adopcyjne ma podobny zapis utraty rodziny, niekiedy traumatycznych doświadczeń.

Dziecko starsze również może poczuć się wzmocnione, w przypadku rodzeństwa adopcyjnego, ponieważ doświadczenie przysposobienia jest nie tylko jego doświadczeniem. Dzieci mogą się tym dzielić, przy wsparciu i mądrym towarzyszeniu rodziców ujawniać uczucia z tym związane i uwewnętrzniać je, budując swoją tożsamość jako dziecka adopcyjnego, posiadającego dwie rodziny.

Rodzeństwo adopcyjne, jak każde inne, może być przeżywane przez dziecko jako zagrożenie jego interesów, uczestniczyć w rywalizacji o uczucia rodziców, również naturalnie jak w rodzinach biologicznych. Wyżej wymienioną sytuację egzemplifikuje historia adoptowanego chłopca. Gdy był w wieku przedszkolnym rodzice zdecydowali się na kolejne przysposobienie. Starszy chłopiec czekał z utęsknieniem na brata, a po tygodniu jego pobytu w domu, po radości oczekiwania już nie pozostał nawet ślad, a dziecko zaordynowało mamie: „Już je możesz odwieźć” – w znaczeniu odstawienia go do placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Pragnienie poznania i spotkania rodzeństwa adopcyjnego

Na koniec przywołałyśmy jeszcze niezwykle opowieść świadcząca o sile więzi rodzeństwa adopcyjnego. Historia tego rodzeństwa, a zwłaszcza jego (ponownego) połączenia byłaby piękną kanwą powieści lub filmu. Dorosła dziewczyna wychowywana w rodzinie adopcyjnej odwiedza dom dziecka, z którego została adoptowana i pyta personel o swoje rodzeństwo. Dowiaduje się, że miała dwie siostry i brata. Zaczyna ich poszukiwać. Wykorzystuje małą ilość danych oraz media społecznościowe, odwiedza ośrodek adopcyjny. Odnajduje pierwszą siostrę. Następnie we dwie prowadzą dalsze poszukiwania. Pracownik ośrodka adopcyjnego pomaga łączyć nitki więzi, odkrywa rodzinę adopcyjną, wychowującą trzecią spośród sióstr. Dzwoni do rodziców. Informuje ich o rodzeństwie, które pragnie się połączyć. Dowiaduje się, że ich dorosła 23-letnia córka nie wie, że jest adoptowana. Pracownik ośrodka namawia rodziców na ujawnienie prawdy. Rodzice nie są w stanie podjąć takiej decyzji, twierdząc, że czekają na ujawnieniem adopcji do ukończenia przez córkę studiów. Mija tydzień i niezależnie od rozmów pracownika ośrodka i rodziców adopcyjnych do drzwi jednego z akademików puka młoda kobieta i rozpoczyna słowami: „Jestem twoją siostrą”.

Rozmówczyni jakiś czas później konkluduje: „Nie musiałam sprawdzać, tak byłyśmy podobne do siebie”. Cieszyły się, że się odnalazły. Trzy rozdzielone wcześniej siostry wiedziały jeszcze o czwartym spośród rodzeństwa. Sprawnie namierzyły miejsce pobytu brata, choć żył poza granicami Polski. Miały już plan spotkania całego rodzeństwa. Dzieci wychowywały się w czterech rodzinach (w trzech adopcyjnych i jedno dziecko w biologicznej) i jako osoby dorosłe zaczęły wzajemnie poszukiwania. Historia ta ukazuje siłę więzów krwi. Dzieci na ogół chcą odnaleźć rodziców, żeby dowiedzieć się co się stało i kierują do nich pytanie: „Dlaczego trafiły do adopcji?”, „Dlaczego nie pozostały w rodzinach pochodzenia?”. Z kolei rodzeństwa

poszukują rodziców, aby mieć rodzinę, odtworzyć tę część biologiczną utraconej wspólnoty. To pomaga im lepiej zrozumieć skąd pochodzą. Potrzebują wiedzy o swoich biologicznych korzeniach, nie po to, aby ranić rodziców adopcyjnych, ale odtworzyć swoje dzieje, swoją przeszłość i zmierzyć się z nią.

Zakończenie

Problematyka rodzeństwa adopcyjnego stanowi obszar dotychczas niezidentyfikowany badawczo. Jest to zagadnienie inspirujące. Wiąże się z tworzeniem rodziny składającej się z osób pozbawionych więzów krwi. Rodzina adopcyjna stanowi bowiem wspólnotę opartą głównie o więzi kulturowe. Rodzice i dzieci stanowią początkowo obce sobie podmioty. Stają się sobie bliscy w miarę upływu czasu i otwierania się dorosłych na dzieci i na ich potrzeby. Te ostatnie odwzajemniają tę otwartość. Rodzeństwa w rodzinach przysposobionych, w pewnych zakresach, przypominają związki sióstr i braci biologicznych. W niektórych kontekstach są rodzeństwami wyjątkowymi, ze względu na swoje dotychczasowe doświadczenia, obciążenia utratami, żałobą po rozpadzie dotychczasowych rodzin. Dzieci w rodzinach adopcyjnych, to osoby, które wiele przeszły, widziały i doświadczyły. W związku z tym podejmując eksploracje badawcze rodzeństw adopcyjnych. Należy w tym kontekście wykazać się szczególnie czujnością i wrażliwością.

Bibliografia

- Capodieci S., *Rodzeństwo – Jaś i Małgosia czy Kain i Abel*, Warszawa 2006.
- Goldenberg H., Goldenberg I., *Terapia rodzin*, Kraków 2006.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, Warszawa 1993, art.114, par. 1.
- Ley K., *Rodzeństwo – miłość, nienawiść, solidarność*, Warszawa 2004.
- Jurkiewicz P., *Rodzeństwo osób z niepełnosprawnością intelektualną. W drodze od osamotnienia do zaradności, zrozumiałości i sensowności*, Warszawa 2017.
- Przybył I., *Siostry i bracia dzisiaj. Gwarancja i niepewność w relacji – nowe hipotezy na podstawie badań ankietowych*, w: *Role rodzinne. Między przystosowaniem a kreacją*, red. I. Przybył, A. Żurek, Poznań 2016.

Rodzeństwo w adopcji

Streszczenie: Rodzeństwa adopcyjne to szczególny rodzaj relacji, które występują w rodzinach dokonujących przysposobienia. Przypominają związki pomiędzy dziećmi w rodzinach biologicznych. W pewnych zakresach posiadają również swoją specyfikę. Warto zwrócić uwagę, że nie w pełni wystarczający jest język opisujący rzeczywistość rodzeństwa adopcyjnego. Rodzeństwo w adopcji obejmuje kilka różnych typów sytuacji. Pierwsza spośród nich, to posiadanie wspólnych biologicznych korzeni przez dzieci znajdujące się w rodzinie adopcyjnej. Mają one wówczas wspólnych rodziców lub choćby tę samą matkę. Kolejny przypadek rodzeństwa adopcyjnego to sytuacja, gdy dziecko posiada rodzeństwo, pochodzące z różnych domów. Wówczas zarówno rodzice adopcyjni, jak i siostry i bracia są połączeni jedynie więzami kultury. Inna jest też sytuacja, gdy dziecko adoptowane jest przez pełną biologiczną rodzinę. Wkracza ono wówczas do ukształtowanego systemu rodzinnego. Występują także sytuacje, gdy rodzeństwo pojawia się dziecku adoptowanemu w wyniku narodzenia się dziecka biologicznego w rodzinie przysposabiającej. Posiadanie siostry lub brata przez dzieci adopcyjne jest równie znaczące, jak w przypadku dzieci biologicznych. Pomaga zrozumieć szczególną rzeczywistość

adopcji, dzielić doświadczenie przerwania ciągłości rodziny i lepiej rozumieć trudną przeszłość.

Słowa kluczowe: rodzeństwo, siostra, brat, adopcja, rodzina biologiczna, rodzina adopcyjna

Siblings in adoption

Summary: In families who decide to adopt children a special kind of relationship between adoptive siblings may be observed. It resembles the relationship between children in biological families, but it also has its own specificity in some areas. It is worth emphasizing that the language used to describe the reality of adoptive siblings is not sufficient. There are several situations in which adoptive siblings may function. In the first case, adoptive children have common biological roots. They have the same parents or at least the same mother. In another case, the child is adopted by a two-parent biological family. It then enters a family system which has already been formed. There is also such a situation in which a child has siblings from different homes. In such a case, there is only cultural relationship between all family members. There are also situations in which a child is born in a family with adopted children. In such a case, having a brother or a sister may be as meaningful as in case of biological children. It helps to understand the specific reality of adoption, to share the experience of breaking the continuity of the family and to better understand the difficult past.

Keywords: siblings, sister, brother, adoption, biological family, adoptive family